

כלי שטף שנטמאו במשקים

מדין תורה, אין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה, ואין לך משקה שהוא אב הטומאה אלא זובו, ורוקו, ומי רגליו, של זב.

וחכמים גזרו, שהכלי יקבל טומאה גם ממשקה שהוא וולד הטומאה, [כגון ממשקה שנגע בשרץ, שהוא ראשון לטומאה, או ממשקה שנגע באוכל שנגע בשרץ, שהמשקה הזה, אף שראוי להיות שני לטומאה, מכל מקום נידון כראשון לטומאה, כי חכמים גזרו על כל המשקים הטמאים, שיהיו לכל הפחות ראשון לטומאה]. אלא מאחר שטומאה זו היא מדברי חכמים, אם נטמאו בה תרומה וקדשים, אין שורפים אותם, שאינם כתרומה וקדשים הטמאים מהתורה.

וכדי שיהא היכר לדבר, שטומאה זו של כלים שנטמאו ממשקים שהם ולד הטומאה היא מדברי חכמים, עשו בה היכר, ואמרו, שכלים אלו יהיה בהם שינוי בטומאתם מכלים שנטמאו במשקים שהם אב הטומאה. וכך הוא דינם.

אם נגעו משקים טמאים בתוך הכלי, אף על פי שטומאת הכלי דרבנן, נטמא כל הכלי.

אבל אם נגעו משקים טמאים מאחורי הכלי, רק אחוריו טמאים. אבל תוכו, ואגנו [=שפתו הכפולה לצד חוץ הראוי לתשיש], ואוזנו [=מעין ידית], וידיו [=ידית גמורה בכלים שיש להם ידית כמו מחבת], כל אלו טהורים. [והוא הדין אם נגעו משקים באחד משאר תשישי הכלי, אותו תשישי טמא, ושאר הכלי טהור].

וכבר נתבאר במשנתנו, [במעלה ב], שחילוק זה אמור לענין השתמשות של תרומה, אבל לענין השתמשות של קדשים, גם כשנגעו המשקים הטמאים באחד מתשישי הכלים שאינם תוכו, נטמא כל הכלי.

וכמו כן נתבאר שם, שלענין זה, חולין שנעשו על טהרת הקדש דינם כקדש, וזהו ששנה רב ביבי לפני רב נחמן, שדין זה אמור בין בקדשי המקדש ובין בקדשי הגבול, הם חולין שנעשו על טהרת הקודש.

בית הצביטה

כשנשנה הדין הנ"ל במשנתנו, הזכירו בין תשישי הכלי שאינם תוכו, את בית הצביטה. ונחלקו חכמים מהו.

לדברי רב יהודה אמר שמואל – בית הצביטה הוא מקום שצובט בו את הכלי, כלומר אוחו בו ומושטו לאחורים, והוא ידית הכלי, וכן הוא אמר, "ויאמר לה בעז לעת האכל גשי הלאם ונאכלת מן הלקחם וטבלת פתך בחמץ ותשכב מצד הקוצרים ונצבט לה קלי ותאכל ותשבע ותתר" (רות ב' י"ד), ותרגום "ונצבט לה" הוא "ואושיט לה".

ולדברי רבי אסי אמר רבי יוחנן – בית הצביטה הוא מקום שנקי הדעת [=אסתניסיים] צובעים בו, כלומר מטבילים מאכלם בחרדל או בחומץ, שחוקקים בשולי הקערה בית קיבול לעצמו, וגובה לו סביב, ונותנים שם חומץ וחרדל, ומטבילים בו מאכלם.

הנושא את המדרס אינו נושא את הקדש

אמר רב יהודה אמר שמואל, מעשה באחד שהיה מעביר חבית חרס של יין קדש^א ממקום למקום, ונפסקה רצועה של סנדלו שהיתה טמאה טומאת

שכלים אלו, לא די להטבילם, כי נטמאו במת, וצריכים הזאת מי חטאת ביום השלישי וביום השביעי, והשואל מהם לא יוכל לטהרם, שאין אדם משאיל כליו לשבעה ימים, ולכן אנו אומרים לעמי הארץ הללו, שידעו שכלים שלהם נטמאו במת, ומאחר שיש להם טהרה, ישמעו לנו לטהרם. ומעתה כשישאלו מהם חברים כליהם, יטבילום לשאר טומאות, והם טהורים בידם.

וכן שנינו, אמר רבי יהושע, בושני מדבריכם בית שמאי, אפשר אשה לשה בעריבה בעלייה זו, אשה ועריבה טמאים שבעה, ובצק טהור? לוגין מלא משקים, לוגין טמא טומאת שבעה, ומשקים טהורים? **נטפל לו תלמיד אחד מתלמידי בית שמאי, אמר לו, אומר לך טעמם של בית שמאי.** אמר לו, אמור.

אמר לו, כלי טמא חוצץ או אינו חוצץ? אמר לו, אינו חוצץ. חזר ושאל, כלי של עם הארץ, טמא או טהור? אמר לו, טמא. הוסיף ושאל, ואם אתה אומר לו טמא, כלום משגיח עליך? ודאי שלא שהרי אינו רוצה להפסיד כליו ומאחר שאין להם טהרה לא ישמע לך. ולא עוד, אלא שאם אתה אומר לו טמא, אומר לך, שלי טהור ושלך טמא. וזהו טעמם של בית שמאי.

מיד הלך רבי יהושע, ונשתטח על קברי בית שמאי, אמר, נעניתי לכם עצמות בית שמאי, ומה שתומות שלכם כך, מפורשות על אחת כמה וכמה. אמרו, כל ימיו הושחרו שיניו מפני תעניתיו.

נאמנות עמי הארץ שטבלו

נתבאר, שהשואל כלי מעמי הארץ, מטבילו קודם שישתמש בו, ואינו סומך על כך, שאם נטמא, כבר הטבילו עם הארץ.

לדעת אביי דווקא על כליו אין אנו סומכים עליו שהטבילם כדון, אבל על עצמו אנו סומכים עליו שטבל כדון.

ולדעת רבא, אף על כליו אנו סומכים עליו שהטבילם כדון, ובתנאי שלפי דבריו אין מקום לספק, כגון שאומר, שמעולם לא הטביל כלי בתוך כלי. אבל אם אומר, שהטביל כלי בתוך כלי, אלא שהיה פי הכלי החיצון רחב משפופרת הנוד, בזה אין סומכים עליו, וכליו בחזקת טמאים. וכעין זה שנינו בברייתא, שנאמן עם הארץ לומר פירות לא הוכשרו לקבל טומאה, אבל אינו נאמן לומר הוכשרו ולא נטמאו.

נאמנות עמי הארץ על טבילת גופם לטהרה מהמת

מי שנטמא במת, טהרתו, על ידי שמזים עליו מי חטאת ביום השלישי וביום השביעי, ולאחר מכן טובל ונטהר לערב.

חבר שבא להיטהר ממת, ואמר, היום יום שלישי לטומאתי, וראוי אני להזאה ראשונה, נאמן, ומזים עליו מיד.

אבל עם הארץ שבא להיטהר ממת, אין מזים עליו עד שימנה בפניו שלישי ושביעי.

ומאחר שהחמירו על עם הארץ שלא להזות עליו עד שימנה בפניו שלישי ושביעי, הוא נזהר הרבה בטבילתו, שלא יצטרך להמתין שוב שלישי ושביעי, ולכן, אם בא ואמר שטבל כדון, הוא נאמן. [=מתוך חומר החמרת עליו בתחילתו הקלת עליו בסופו].

^א הכוונה לחולין שנעשו על טהרת הקדש אבל קדשים ממש אי אפשר כי אם כן נפסלו ביוצא. אי"נ היה נושא אותם ממקום למקום בעזרה. ויל"ע בדבר.